

EL FONS MUSICAL DE L'ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE D'OLOT

CARME MONELLS I LAQUÉ

L'objectiu d'aquest article és informar d'una bona part del fons de manuscrits musicals que es conserven a l'arxiu de la comunitat de preveres de l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot, del qual estem duent a terme l'inventari.¹

Les primeres referències a la parroquial les trobem en el pergamí de la fundació del monestir benedictí de Sant Pere de Besalú feta pel comte bisbe Miró l'any 977.² L'antic temple va ser substituït l'any 1116 per la construcció d'una església nova.

Malauradament, però, els terratrèmols del final del segle XV afectaren directament l'església, que s'esfondrà, i fou necessària una nova reconstrucció, que degué resultar de poca eficàcia, ja que per l'any 1529 s'hagué de reconstruir novament.

Ja al segle XVIII, s'engrandí l'església parroquial i s'inaugurà l'any 1763. Des de llavors, l'estructura de l'edifici no ha sofert canvis importants.

D'altra banda, l'església parroquial tenia, ja des de molt antic, una important comunitat de preveres. El nombre de beneficiats va anar oscil·lant depenent dels anys i arribà a prop d'una trentena a mitjan segle XVIII.

El benefici de l'orgue va ser fundat l'11 de juny de l'any 1554 sota l'advocació de l'àngel custodi. A l'inici, l'organista, havia de ser natural de la vila d'Olot.³

La fundació del benefici de mestre de capella (MC) va ser posterior. Tot i que existia com a càrrec des de feia temps, s'oficialitzà al principi del segle XVIII.⁴

1. Ja fa uns anys que estem treballant sobre les fons musicals i documentals de la capella de música de Sant Esteve. Vegeu el nostre treball de recerca, *La música a l'església de Sant Esteve d'Olot*, Bellaterra, UAB, 1997.

2. Joaquim DANÉS, *Història d'Olot*, vol. 13, *Els edificis religiosos*, Olot, col·l. «Pairal».

3. Esteban PALUZIE, *Olot, su comarca, sus extinguidos volcanes, su hª civil, religiosa y local*, Barcelona, 1860.

4. Carme GIRALT, «El benefici de l'orgue», *Reviure el passat: Retalls d'història local i comarcal i altres de variat contingut*, Olot, col·l. «Font Moixina», p. 263-279.

La seva creació va derivar sobretot de la necessitat d'una millor direcció del cor de la comunitat, pel nombre creixent de beneficiats.

La importància del fons musical conservat a l'església de Sant Esteve d'Olot, amb prop de mil manuscrits, ja va ser assenyalada inicialment per Francesc Civil, que va ser qui va iniciar una cronologia dels seus mestres de capella i organistes.⁵ Durant el període del 1700 al 1850, fins a deu mestres de capella diferents i quatre organistes ocuparen el càrrec a l'església parroquial.

Sortosament, tant l'arxiu musical com bona part de la documentació de la comunitat de preveres ens han arribat en bon estat. Actualment estem acabant l'inventari de les obres de l'arxiu.

Respecte al fons musical, en aquest estudi considerarem les obres més antigues que s'han trobat. Tot i que es tracta d'un corpus de 747 obres, només s'analitzaran 535 obres d'autor, compostes entre els anys 1735 i 1850, aproximadament. La resta d'obres, fins al moment actual, són anònimes i resten pendents de futures anàlisis i treballs per a poder-ne atribuir l'autor i l'època. Per això els resultats que es presenten en les diferents gràfiques són susceptibles de modificacions notables en revisions posteriors.

Vegeu primer una cronologia dels mestres de capella i organistes que exerciren el seu càrrec a Olot i que tenen obra conservada a l'Arxiu Musical de Sant Esteve d'Olot (AMSEO):

MC DE SANT ESTEVE D'OLOT AMB OBRA CONSERVADA A L'AMSEO													
1735	1745	1755	1765	1775	1785	1795	1805	1815	1825	1835	1845	1855	
	1739					1789		1797		1816		1836	
	J. CARCOLER				J. REGOR-DOSA		J. SABORIT	V. ALZINA		H. ALBERICH		J. ANGLADA	
ORG. DE SANT ESTEVE D'OLOT AMB OBRA CONSERVADA A L'AMSEO													
			1789							1821			
			J. CASTELLÓ							I. PARELLA			

5. Francesc CIVIL, *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, Girona, Caixa de Pensions, 1970. Vegeu també els seus articles: «Mestres de la Capella de Cant i organistes de la Parròquia de Sant Esteve de la vila d'Olot, segles XVII i XVIII», a *II Assemblea d'Estudis Comtat de Besalú*, 1973, p. 103-110, i «La música religiosa a Olot i Comarca corrent el segle XVIII», a *Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, 1977, p. 103-110.

De les 535 obres d'autor localitzades, 299 les podem atribuir a mestres de capella i organistes que exerciren el seu càrrec a la parroquial d'Olot.

L'obra més antiga que es conserva íntegrament és de l'any 1736. L'autor és Josep Carcoler (Cornudella, 1698 - Olot, 1776),⁶ es tracta d'una missa per a difunts a quatre veus, amb acompanyament de violins i baix, curiosament anterior a la data en la qual Carcoler entrà com a mestre de capella a Sant Esteve d'Olot, que va ser pel novembre de l'any 1739.

No s'ha conservat, en canvi, cap obra on figuri el nom d'algun dels seus antecessors en el càrrec: Jaume Sala, Tomàs Martí o Josep Romero.

Atenent al nombre d'obres, els autors de qui es conserva més producció són: Josep Anglada (Olot, 1804-1872), mestre de capella a l'església de Sant Esteve a partir de l'any 1836, amb 107 obres conservades, i Vicenç Alzina, natural de Sabadell, mestre de capella de 1797 a 1815, amb 62 obres.

Sabem que, abans de la seva estada a Olot, Vicenç Alzina havia regentat els magisteris de Santa Maria de Mataró i de Santa Eulàlia de Berga. A l'AMSEO es conserva una de les obres amb què va oposar al magisteri de Berga; es tracta concretament de l'*Aria con violines y baxo obligada de fagot por la oposicion de la chantria de Berga a 26 de marso del anyo del Sr. de 1794*. Després d'ocupar el càrrec de mestre de capella a Olot, Alzina anà a l'església de Sant Just de Barcelona.

De Josep Anglada, sabem que havia estat escolà major de l'església de Sant Esteve d'Olot de 1824 a 1825 i estudiant d'orgue d'Ignasi Parella. Al principi de l'any 1826 Anglada anà a Barcelona per acabar la carrera de mestre i organista i exercí com a organista a Torroella de Montgrí, abans de tornar a Olot com a mestre de capella l'any 1836.

Cal destacar també l'extensa producció de l'organista Ignasi Parella, fill d'Olot (1789-1853), autor d'almenys quaranta-sis obres conservades.

Parella va estar vinculat des de petit a l'església de Sant Esteve, primer com a escolà i després com a suplent dels organistes i mestres de capella titulars.

Amb anterioritat a la seva estada a Olot, Ignasi Parella ocupà el càrrec de mestre de capella i organista a Santa Maria de Ripoll (a partir de l'octubre de l'any 1814), i de mestre de capella a Sant Joan de les Abadesses (a partir de l'any 1815).

La seva incorporació, l'any 1820, al magisteri de l'orgue de l'església de Sant Esteve d'Olot, va donar un revulsiu a l'estudi de l'orgue entre els nens de la ciutat. Així, els seus anys d'estada a Olot van afavorir la creació d'una autèntica escola d'organistes, i trobarem molts dels seus alumnes anys més tard en centres musicals importants.

Finalment, encara que amb un nombre d'obres inferior, destaquem també la producció de Josep Saborit, mestre de capella de l'església de Sant Esteve a partir de l'any 1787, que va morir amb només vint-i-vuit anys.

6. Sobre Josep Carcoler, vegeu Francesc BONASTRE, «Josep Carcoler (†1776): Notícia biogràfica i compositiva», *Recerca Musicològica*, I (1981), p. 113-150.

Vegeu les figures següents:

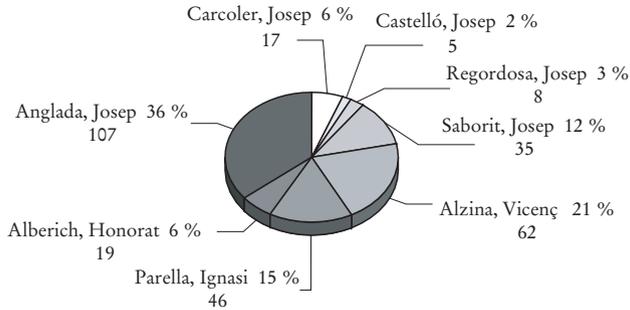


FIGURA 1. Obres de l'AMSEO. Atribuïdes a MC i organistes de Sant Esteve d'Olot (total 299).

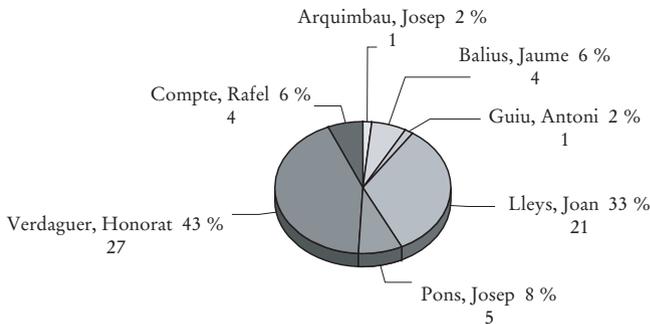


FIGURA 2. Obres de l'AMSEO. Atribuïdes a MC i organistes de la catedral de Girona (total 63).

Hi ha seixanta-tres obres que podem atribuir a mestres de capella i organistes que exerciren el seu magisteri a la catedral de Girona. Els autors amb més obra representada a l'arxiu són Honorat Verdaguer, mestre de capella a la catedral de Girona del 1816 al 1819, i Joan Lleys, mestre de capella del 1823 al 1824.

També es conserva la producció d'autors que van exercir en centres musicalment importants de Barcelona, com la catedral i les esglésies de Santa Maria del Mar i de Santa Maria del Pi.

Destaquen vint-i-nou obres atribuïdes a Carles Baguer (Barcelona, 1768-1808), organista de la catedral de Barcelona a partir de l'any 1790.

D'autors vinculats amb Santa Maria del Mar, trobem Pere Antoni Monlleó (Barcelona, 1720-1792), que va ser mestre de capella a partir de l'any 1759. La presència de diverses obres d'aquest compositor a l'arxiu musical no ens sorprèn, atès que pel setembre de 1763 vingué a Olot per dirigir, juntament amb Josep Carcoler, la música que va ser interpretada amb motiu dels actes d'inauguració de la nova església.⁷

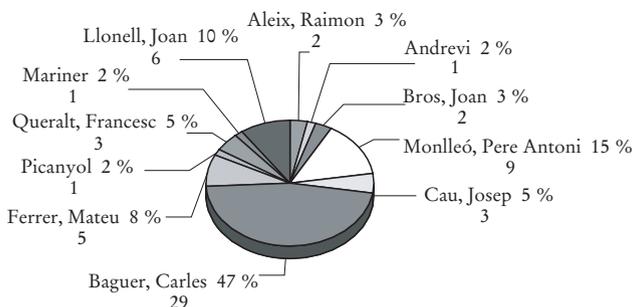


FIGURA 3. Obres de l'AMSEO. Atribuïdes a MC i organistes de la catedral de Barcelona, Santa Maria del Mar i l'església del Pi (total 62).

a) Altres centres musicals

Hem localitzat vint obres vinculades amb la seu de Vic, entre les quals destaquen cinc obres d'Antoni Jordi, que l'any 1739 havia optat, sense èxit, al càrrec de mestre de capella de Sant Esteve d'Olot. També trobem, entre d'altres, obres de Melcior Juncà (Sant Joan de les Abadesses, 1757 - Tarragona, 1824), vinculat també amb Vic durant uns anys.

Es conserva poca producció, en canvi, de la col·legiata de Sant Joan de les Abadesses. Fins al moment, només s'han trobat dues obres de Joan Pussalgues (Gombrèn, 1690 - Sant Joan de les Abadesses, 1770).

Finalment, hi ha un grup important de trenta-tres obres atribuïdes a autors el centre de procedència dels quals es desconeix, de moment.

7. Josep SADERRA, «Breve noticia de las fiestas y demostraciones de regocijo con que la muy ilustre villa de Olot celebró la dedicación de su nueva iglesia parroquial en el mes de setiembre del presente año 1763», *Notas históricas de Olot*.

b) Producció italiana i francogermànica

També són presents a l'AMSEO obres d'autors italians i francogermànics. Trobem quaranta-sis còpies d'obres d'autors italians. En algunes hi consta expressament la propietat d'algun mestre de capella, com ara la d'Honorat Alberich, que va ser mestre de capella de l'església de Sant Esteve a partir de l'any 1816.

Troblem obres de Cimarosa, Pergolesi, Farinelli, Guglielmi, Rossini, Puccini i Verdi, entre d'altres.

De Joseph Haydn es conserva una còpia completa de l'*Stabat Mater*, propietat d'Antoni Pascual, i música de cambra d'Ignasi Pleyel, entre d'altres.

Vegeu, a manera de resum, la distribució de les 535 obres d'acord amb el centre de procedència dels autors.

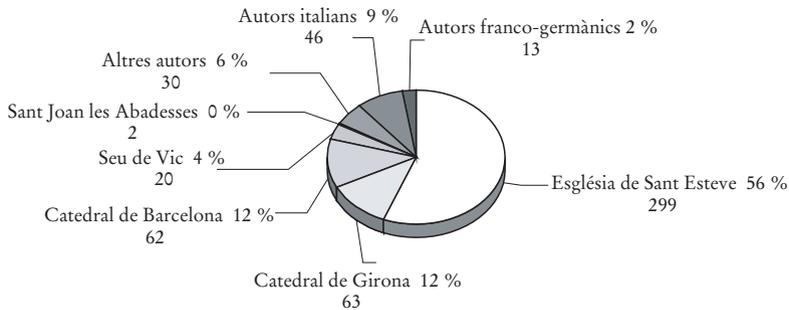


FIGURA 4. Distribució d'obres de l'AMSEO. Atribuïdes a MC, organistes i músics segons centre de procedència (total 535).

En aquesta distribució es pot observar que una mica més de la meitat de la producció analitzada són composicions de mestres de capella i organistes de la mateixa església. Prop del 30 % d'aquesta producció són còpies d'obres d'autors procedents dels principals centres musicals del moment i evidencien el contacte i el coneixement de la música que s'estava fent al Principat, tot i les dificultats d'accés a la comarca a causa de l'orografia.

A més, la riquesa del fons estudiat s'explica dins del context de creixement que experimentà la ciutat al segle XVIII. El cens de població fet l'any 1787 assignà a Olot uns 9.146 habitants, i va passar a ser la sisena població catalana en nombre de persones.⁸

L'església, propietària principal de terres del terme, es va convertir en una de les institucions econòmiques principals i la parròquia de Sant Esteve va esdevenir

8. Josep IGLÉSIES, *El cens del comte de Floriblanca, 1787*, vol. I, Barcelona, 1969-1970, p. 52.

el centre religiós més important. Cal no oblidar que a Olot hi havia dos convents religiosos: el del Carme i el dels Caputxins, que al començament del segle XVIII estaven constituïts per més d'una vintena de religiosos cadascun.

Tornant a les dades de l'article, com ja hem dit a l'inici, s'ha considerat la procedència de les 535 obres atribuïdes a autor. Queda, però, un gruix de 216 obres anònimes per estudiar, la majoria dins d'aquest mateix període, que caldrà analitzar en estudis futurs.